

ДАНАС НА ПОЗОРЈУ

11.00 часова / Такмичарска селекција

Округли сто: Очеви и оци

12.00 часова / Представа ван конкуренције

Округли сто: Каталин Ладик доживљава нервни слом, даје отказ на место службенице у банци и постаје концептуална уметница

19.00 часова / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“ (публика је на сцени)

Међународна селекција „Крутови“

Селма Спахић, Татјана Шојић, Маја Изетбеговић, Борис Лер, Сабит Сејдиновић, Ања Краљевић, Емина Омеровић

ЉУБИЧАСТО

Камерни театар 55 Сарајево (Босна и Херцеговина)

Режија: СЕЛМА СПАХИЋ

Драматургија: ЕМИНА ОМЕРОВИЋ

Костимографија и сценографија: АДИСА ВАТРЕШ СЕЛИМОВИЋ

Музика: ДРАШКО АЏИЋ

Асистент драматургије: АРМИН БЕХРЕМ

Асистент костимографије и сценографије: МОНИКА МОЧЕВИЋ

Улоге

Мила: ТАТЈАНА ШОЈИЋ

Јаца: МАЈА ИЗЕТБЕГОВИЋ

Меша: САБИТ СЕЈДИНОВИЋ

Сањин: БОРИС ЛЕР

Али: ДАВОР ГОЛУБОВИЋ

Катарина: АЊА КРАЉЕВИЋ

Представа траје 1 сат и 20 минута.

21.00 час / СНП, Сцена „Пера Добриновић“

ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА

Према истоименом роману Слободана Селенића

ОЧЕВИ И ОЦИ / реприза

Народно позориште Београд

Режија: ВЕЉКО МИЋУНОВИЋ

Драматизација: КАТА ЂАРМАТИ

Сценографија: ЗОРАНА ПЕТРОВ

Костимографија: МАРИЈА МАРКОВИЋ МИЛОЈЕВ

Композиторка: НЕВЕНА ГЛУШИЦА

Сценски говор: ДР ЉИЉАНА МРКИЋ ПОПОВИЋ

Асистенткиња сценографа: ЈАСНА САРАМАНДИЋ

Асистенткиња костимографије: ЕНА КРОТИЋ

Улоге

Милутин Медаковић: МИЛОШ ЋОРЋЕВИЋ
Стеван Медаковић: НИКОЛА РАКОЧЕВИЋ
Михајло Медаковић: АЛЕКСАНДАР ВУЧКОВИЋ
Елизабета Медаковић: ВАЊА ЕЈДУС
Рахела Блејк: ВАЊА МИЛАЧИЋ
Нанка: СЕНА ЋОРОВИЋ
Јелена: ИВА МИЛАНОВИЋ
Видосав Прокић: НИКОЛА РИСТАНОВСКИ

Представа траје 1 сат и 35 минута.

23.00 часа / Међународна селекција „Кругови“

Округли сто: Љубичасто

Међународна селекција „Кругови“
ЉУБИЧАСТО

ИЗВЕШТАЈ СЕЛЕКТОРКЕ

ЉУБИЧАСТО, ауторски пројекат **Селме Спахић**, Камерни театар 55, Сарајево (Босна и Херцеговина)

У центру пажње ове вредне, жанровски слојевите, трагикомичне представе је породица која се окупља поводом рођендана старе Мајке. Први део је постављен натуралистички, троје деце у пратњи вереника једне трудне ћерке, стижу са поклонима, бацајући се на припрему хране, која се крчка на шпорету, ширећи мирис запршке. Психолошки изражајни глумци истанчано граде аутентичне, живе ликове и препознатљиву свакодневицу балканске породице, обележену вртоглавим сменама жестоких, свађалачких расправа и комичких растерећења. Постепено се открива претерано заштитнички однос деце према мајци, на танкој граници са терором. На крају првог дела представе, они привремено одлазе, одводећи са сцене натурализам, и препуштајући простор фантазмагоричној, експресионистичкој игри, плодном тлу за симболичко тумачење. Лик Мајке је репрезентативан тип жртве, балканске мајке која губи лични живот и идентитет због патријархалних обичаја. Они отварају бескрајну унутрашњу празнину, одузимајући индивидуализам жени чије се заслуге не цене, а подразумевају се. Тај болни приказ губитка слободе, у основној ћелији друштва – породици, дискретно указује на корене друштвених репресија, фашизма на макро плану, који (увек) потиче са поља личних траума.

Ана Тасић

ЕКС ЛИБРИС

КАТАРИНА: Како се зовеш? Тета Мила како се зове?

МЕША: Како се зове?

ЈАЦА: Мама, али реци како се зове.

МИЛА: Али.

ЈАЦА: Ааа

МЕША: А...

САЊИН: Ааа

КАТАРИНА: Па супер.

ЈАЦА: Је л' то...

МЕША: Није то наше. Одакле је он?

КАТАРИНА: Има и код нас то име.

ЈАЦА: Можда је избјеглица.

САЊИН: Мислиш мигрант.

ЈАЦА: Немој ми сад Сањине то своје...

САЊИН: Hi. Sanjin. My name is Sanjin. What's your name? What's your name?

ЈАЦА: My name is Јаса.

МЕША: Момак, пит'о те нешто.

КАТАРИНА: Рекао је човјек како се зове.

САЊИН: Није он рекао. What do you want?

ЈАЦА: Refugee? Refugee?

САЊИН: Не можеш тако директно Јацо...

(Ауторски тим, *Љубичасто*)

АУТОРКА И РЕДИТЕЉКА

Селма Спахић
(1986)

Завршила је Академију сценских умјетности у Сарајеву. Редитељка је која потписује преко 30 позоришних режија, међу којима су: *Хијермнезија* (Хартефакт / Битеф), *Жене које чисте* (ЦНП Подгорица), *Тајна џема од малина* (САРТР / МЕСС), *Наша шоријум* (Народно позориште Суботица), *Скуйшиина* (Народно позориште Сарајево / Камерни театар '55 / САРТР), *Кокош* (МЕСС / ЗеКаеМ / Битеф), *Лилиом* (СНГ Драма Љубљана), *Шисочевештјоенаиносемгесеш* (СНГ Драма Марибор), *Мајстор и Марјариша* (ХНК Ивана пл. Зајца Ријека), *Моја Фабрика* (БНП Зеница), *4 ујуиро* (Позориште „Деже Костолањи“ Суботица), *Оно што недосћаје* (ЗеКаеМ), *Ромео и Јулија* (БНП Зеница), *Дјеца сунца* (САРТР / Контакт), *Сћела*, *Џойлава* (ГДК Гавела). У представама се фокусира на интимну историју и политичност интима, истраживање физикалности и феминистичку деконструкцију патријархалних наратива.

Њене представе су вишеструко награђиване, те бележе учешће на реномираним интернационалним фестивалима попут Битефа у Србији, Neue Theater Stücke aus Europa у Њемачкој, Контакта у Пољској или Culturescapes у Швајцарској.

Од 2012. до 2017. била је уметничка директорка Интернационалног театарског фестивала МЕСС, за који је била селектор од 2009. до 2018. Предаје на Академији сценских умјетности у Сарајеву.

КРИТИКА

Све фрустриране породице личе једна на другу – могао би бити *tagline* представе *Љубичасџо* Каменог театра 55, у којој је на један крајње директан, динамичан и емотиван начин, представљена болно поистовјећујућа слика једне савремене породице, која за разлику од оне Толстојеве, не почива више нити на срећи, нити на несрећи, већ на дубоко укоријењеној фрустрацији. Садржајно тешка и мучна, театарски жива и интриганта, идејно храбра и отворена, ова представа редитељице Селме Спахић, један уопштен тематски простор са породицом у центру, отвара у сасвим новом свјетлу, са јасним ауторским језиком и новим питањима, те са идејом слободе, у коначници, с којом у театру све почиње и ништа не завршава. Упркос одређеним проблемима у ритму и темпу појединачних чинова, представа *Љубичасџо* показује како једна уобичајена театарска тема може поново оживјети у крајње непредвидивом редитељском концепту, у којем се сасвим природно смјењују жанрови социјалног, хорорног и поетског, а у којем се не предаје у чврсти загрљај баналној свакодневници и тривијалном хумору. (...)

Иако екипа представе истиче сам процес настанка текста, у којем је, наиме, поред редитељице, те драматургиње Емине Омеровић, учествовала и цјелокупна глумачка поставка, што свакако још једном показује да је театар умјетност импровизације, коначни облик текста се не разликује пуно од стандардног драмског комада, једноставне класичне тродјелне структуре, са уводом, заплетом и расплетом, што опет доказује да театар има и своје законитости од којих је немогуће побјећи.

Прецизно утемељене ликове аутори представе ослобађају од сувишних промишљања и анализирања осјећања и ситуација, те посежу за брзим измјенама кратких реплика чије компоненте говорења нису нужно задане нити условљене, већ долазе готово рефлексно из унутрашњих психолошких стања, а праћене су константним упадањем у ријеч „(са)говорнику“. (...)

Са ликовима заробљеним у процјепу између унутрашњег и вањског, који за разлику од рецимо Чеховљевих „јунака“, не сањају о „очекиваним сретнијим временима“ већ се боје на долазећих промјена, глумци у овој представи су принуђени да измјењују два лица, једно трпеће и једно ослобађајуће, а бјесомучно тумарајући по њиховим прошлостима како би пронашли нешто за обрачун у садашњости. Тако ће нпр. Тајјана Шојић у својој савршеној глумачкој креацији, до суза болној, а духовитој, до покрета и ријечи одмјереној, а слободној, у првом чину снажно задржавати навалу накупљене туге, прекривајући је сивилом равнодушности, да би у другом чину ослободила тијело до младалачке разузданости, проналазећи његову снагу и прихватајући његову љепоту. У трећем чину са ипак конвенционалним, очекиваним разрешењем, у којем сцену обухватају страх, лудило и насиље, Шојић „закључава“ свога лика у стању спокоја, да би у коначници затворила круг његовог психолошког развоја, искреном и емотивном, али и дјеломично патетичном изведбом монолога о „покушају бијега“ из властитог живота.

Оно што ову представу у највећој мјери одређује јесте, прије свега, редитељски концепт Селме Спахић, који је могуће дефинисати као живи организам који, из чина у чин, жанровски мутира у нови непознати облик, а у којем кола узаврела крв тамне, љубичасте боје.

(...) Љубичаста је боја жбуња или грмља поред пута, које нас случајним додиром подсећа да смо живи. Љубичаста је боја туге и депресије које нас обузимају попут тамне ноћи и остављају без зрака. Љубичаста је боја љубави која увијек долази неочекивано, али никад не лаже и остаје вјечно. Љубичаста је и боја лудила које је немогуће препознати јер је варљиво и шутљиво. Љубичаста је боја страха и безнадежности, али љубичаста је и боја слободе, коначне и незамјењиве. Љубичаста је боја театра који нас, попут жбуња или грмља поред пута, случајним додиром подсећа да смо живи.

Мирза Скендерагић (*op.bhrt.ba*, 20. Март 2022)

Пустите ме, идем да прошетам

Настала без конкретног текстуалног предлошка, кроз заједничке импровизације и грађење односа и текста, на основу идеје и структуре коју је осмислила редитељка Селма Спахић, представа *Љубичасџо* раскринкава митове које гајимо (балкански народи поготово) о породици и односима у породици.

Кроз савршено усклађени реализам (натурализам чак) и заумност, кохезију конкретног и апстрактног, суочавамо се са нама самима и демонима који сваког часа могу изаћи на површину а да тога нисмо ни свјесни.

Грађанска породица. Мајка, удовица, њено троје дјеце и трудна снаха окупљају се да прославе мајчин рођендан. Кроз дијалог који савршено и неусиљено тече, теме које се отварају чак и паралелно, дају нам увид у карактере и информације које ће нам касније, кад дође до Промјене, одзвонити у глави.

Култ Мајке његован вјекovima, суптилним редитељским средствима деконструирше се пред нашим очима. Ова призма кроз коју нам редитељка Спахић приказује однос према Мајци, према блиској особи, према човјеку уопште, није она на коју смо навикли. Овај угао нам је нов, а сама чињеница да је тако говори колико смо као друштво лицемјерни, колико смо у ствари неосвијештени и колико је у нашој самољубивој и самопрокламованој борби са своје и туђе слободе – лажи, колико је у нашој „ширини“ – скучености. Сама чињеница да ова представа, између осталог, тематизира оно за што у нашим језицима не постоји ријеч – „ageism“ (дискриминација према старијим особама, или дискриминација по старосној основи) говори много. Који је то тренутак у којем се наш глас више не чује, у коме наш глас не значи ништа и у којем други почињу одлучивати умјесто нас?

Представа *Љубичасџо* говори о слободама које освајамо и начинима на које их освајамо. О томе како се то освајање манифестује на друге. Тенденција „замјерања“ и кројења судбине другима по својој мјери и према својим границама, предрасуде и стереотипе дуплира чињеница да се приказују кроз особу, односно кроз однос од којег по дифолту очекује мо ништа друго до – све и по сваку цијену, у сваком тренутку.

(...) Кад на сцену ступи Љубичасто све се мијења. Иако приказан као доста млађи љубавник Мајке – да би се откриле реакције дјецe лешинара и њихова неспособност да се помире са Мајком која се ослободила окова, са Мајком која је жена, људско биће, која је још нешто осим Мајке – схватамо да је у питању само метафора и да је на метафизичком нивоу Љубичасто у ствари алтер его Мајке, њена слобода, идентитет, њена животна срећа. Љубичасто је она сама.

Како радња одмиче и истине се ископавају из све дубљих рупа, односи између Дјецe и Мајке постају бруталнији, неконтролисанији. Сценска атмосфера постаје налик сулудој садистичкој забави, оргији насиља, у којој дјецa дивљачки убијају Мајчину срећу и слободу, а она се бори да та срећа живи, што је веома њежно спровела редитељка и што се читава у погледима и суптилном синхронизованом сценском покрету Љубичастог (Давор Голубовић) и Мајке (Татјане Шојић). (...)

Стела Мишковић (*mess.ba*, 4. октобар 2022)

ИНТЕРВЈУ

Ката Ћармати
драматуршкиња
представе „Очеви и оци“

ОД ПОРОДИЧНОГ ПРЕМА ОПШТЕМ

Ката Ћармати, драматуршкиња представе „Очеви и оци“ Народног позоришта Београд, говори за Билтен о овом Селенићевом роману, времену у ком живимо, о потреби да будемо отворени за друге, али и потреби да добро знамо сопствене корене како бисмо могли да разумемо трауме које носимо кроз генерације...

Када смо се видели у Сенти на showcase-у прошлог лета, рекла си да си, док си радила драматизацију, осећала посебну одговорност пред романом *Очеви и оци*.

Апсолутно јесам, али после неког времена, када се човек бави материјалом, почну једноставно да се отварају друга питања, човек не мисли више да ли је то тешко урадити и да ли је то огромна одговорност. Једноставно се роман понаша као сваки други роман и тада сам одбацила ову препреку у себи. Тражила сам кључ свега. Пуно смо причали са редитељем, направила сам више

верзија драматизације. Сећам се да је прва рука била баш обимна и онда смо се бавили тиме коју нит из приче желимо да извучемо. Оно што је нама било веома важно, на томе је и редитељ инсистирао, јесте да мимо политичког садржаја и свега што овај Селенићев роман носи у себи, то ипак буде једна породична прича.

Не волим да користим ту реч, али актуелност овог текста није упитна, јер у свакој реченици можемо да се препознамо и дан-данас. У причи је описано раздобље које траје од 1924. па наредних четрдесет година, а ми смо покушали да добијемо инспирацију од Селенића... Први део романа има сталне преласке из једног времена у друго, да је то био и кључ драматизације. Једино тако је било могуће да пратимо Селенићев ток размишљања.

Како си одлучила шта ће бити интерполирано у текст?

Мене је прва сцена вукла, тај микс језика народне поезије, сефардске музике и Блејкова *Infant joy*. То је микс језика и култура, у мешавини ових људи и њихових различитости, различитих начина размишљања... Вукло нас је да ову породичну трагедију урадимо тако разумљиво да то утиче на целу политичку ситуацију, да из малог породичног језгра рефлектујемо причу на општи ниво.

Ако говоримо о времену, Селенићев ток нас непрестано избацује на обале разних река, да тако кажем. И мушка и женска прича у роману су ту од почетка. Стеван ће рећи да је имао 33 године кад се Мијало родио и да је тада, парафразирам, престао његов живот.

Пратили смо и мушку и женску причу темељно и посебно је важна тема очинске љубави. Стеван има монолог када се родио Михајло, његов отац свој када се он родио... И мушка и женска прича су истовремено присутне. Да не говоримо о томе шта значи бити странац у једној земљи. Ти велики топоси се рефлектују на једну породицу. Укидање лозе Михајловом смрћу, то је исто једна велика тема која је код Селенића веома присутна, зато и говоримо на крају шта значи база, шта значи генетика... У двадесет првом веку, то су баш важне теме.

Фото: Б. Лучић

У ком смислу?

Неки су отворени за идеју да се мешају, а битно је и да од корена сагледамо ко смо. Постоји потреба за мешањем, упознавањем другог, али ту је и потреба да се упознају сопствени корени и неразрешене трауме како бисмо боље разумели сами себе.

Пуно је нерешених траума, зато се театар толико и бави њима. Идеологије су данас параван за кретање капитала, новац је дуго врховни господар. Мото Позорја је (Пост) апокалиптичне светлости позорница. У том контексту, како видиш време у ком смо?

Видим да лутамо, да живимо у великим класним разликама, а опет не могу да кажем да је нестало средње класе... Имамо проблеме које пре десет година нисмо имали. Зато су важне ове приче јер нас подсећају да је човек исти, мења се само време у коме увек мора да се сналази. Не видим излаз из ове ситуације. Губимо смисао, не знам шта се дешава, нешто чудно... Не причам само о ратовима, не причам само о идеологијама... Традиције нису битне код веома младих људи, а постоје заиста огромне разлике међу генерацијама... Јако пуно људи жели да оде. Не само у Србији, и у Мађарској је то тема, једноставно негде другде је пут. И нису то увек само економске околности, људи имају другачији, можда шири поглед на свет. Границе нису више битне ни у једном смислу. У том контексту можда негде има више слободе, можда има превише слободе, а можда је и мање слободе... Сви лутамо по својим могућностима.

Фото: Б. Лучић

Сарадња са Вељком Мићуновићем већ дуго траје, како је разумеш?

Мислим да смо корак по корак стигли до овога. Он увек прецизно размишља, анализира, зна шта хоће да фокусира и даје веома добре коментаре, и за текст. Учествује током драматуршког рада, током рада на пробама и то олакшава посао.

Наташа Гвозденовић

Сена Ђоровић

Нанка у представи „Очеви и оци”

ПОЗОРИШТЕ ЈЕ НЕБИНАРНИ ПРОСТОР, МЕСТО АПСОЛУТНОГ РАЗУМЕВАЊА

У Селенићевим *Очевима и оцима* Народног позоришта Београд она је строга чуваркућа патријархата. Једна од оних жена из наше традиције које непогрешиво сурово перпетуирају мушки принцип живљења и владања светом. Сена Ђоровић Нанку игра врло упечатљиво, шкртих гестова, али силовитог гласа који у гледаоцу мобилише страх. О томе како *Очеви и оци*, али и Селенић уопште, резонантно куцају у дубини њене глумачке душе, те о томе зашто је суочавање с истином важна прекретница за нашу будућност, говорила је за стеријански Билтен.

Шта је нама Слободан Селенић данас, шта нам дође роман *Очеви и оци*? Како Вам делује, имајући у виду шта се у нашој новијој историји десило од како је објављен?

Недавно сам, листајући роман Слободана Селенића, *Убиство с предумишљајем* пронашла аутобуску карту, задену међу страницама романа из давне 1997. Карта је означавала место изабраног испитног монолога професорке Виде Огњеновић, за полагање ужег избора на Катедри за глуму Академије уметности у Новом Саду. Готово 30 година касније, имајући у виду шта се све у међувремену издешавало на овој нашој крвавој историјској позорници, моје путовање старим, новим, заобилазним путевима, па и скелом преко Дунава, довело ме је до другог романа Слободана Селенића *Очеви и оци*, у истоименој представи на Великој сцени Народног позоришта Београд. Ово путовање и готово идентични завршеци оба поменута романа Слободана Селенића – монологом Видосава Прокића, сељака подно Авале, у којем се обраћа погинулим младићима, пребирајући по масовној гробници – иду у прилог томе да се наша новија историја изнова и изнова понавља, а да је Слободан Селенић био, јесте и биће један од наших највећих савремених класика. *Очеви и оци* су ванвременски роман о нашем идентитету. Данас је то вапај за још једним преиспитавањем какво наслеђе, генетско, емотивно, духовно, ин-

телектуално, идеолошко, остављамо нашим потомцима и покушај да дамо одговоре на питање ко смо ми данас.

Како памтите рад на представи? Је ли Вам она отворила неке личне путеве до ваших предака, је ли решила или отворила неке дилеме које су вас можда мориле?

Рад на представи памтим као несвакидашњу ауторску кохезију која је изазвала тектонски, емотивно-стваралачки потрес и веома уздрмала наше темеље. Дубоко преиспитујући себе, моделе понашања преузете од наших предака, нашу колективну емотивну осакаћеност, вишедеценијско прекопавање по масовним гробницама у потрази за најмилијима, застрањивање у идеологијама, међусобно непрепознавање, неразумевање, неослушкивање, непоказивање и прикривање емоција, неосвећеност простора и времена у којем живимо, довело нас је до комплексног, целовитог и аутентичног позоришног чина, а уједно и до одговора ко смо ми данас.

Како као човек и уметница, доживљавате стална прекопавања и ископавања историје, та преправљања историје у новију и бољу од оне која је званично записана? Верујете ли уопште да је записана историја истинита?

Стварност свакодневно демантује релевантност догађаја који нам се пласирају и чији смо директни сведоци, па самим тим постоји оправдана сумња да је записана историја одраз неких прошлих идеологија. Преиспитивање историје је нужно, узнемиравајуће и једини начин да се дође до неких нових истина, суочавања, помирења и задовољења правде.

Како доживљавате мото Позорја - (Пост)апокалиптичне светлости позорнице? Јесу ли постапокалиптична, или пак само кризирају?

Мислим да светла позорнице деценијама чкиље с тенденцијом да се заувек угасе. Мој мото Позорја би гласио „Апокалиптична светла позорнице“. Нажалост, светла позорнице су само одраз и саставни део тренутних светских и локалних дешавања.

Живимо у константном неразумевању тога да смо сви различити људи, с различитим потребама, мислима и делањем. Због тога многи људи живе у све дубљим егзилима који нам се чине непремостивим. Да ли би у том смислу позориште морало да буде утеха, јер баш то су недавно на трибини „Шта млади траже у позоришту?“ рекли млади људи – да траже утеху. Она нам је свима потребна, од агресије и галаме које расту око нас. Свима нам треба неки радикални оптимизам. Одакле би он могао да дође?

Позориште доживљавам као небинарни простор. У њему не постоје разлике међу људима, половима, језицима, нацијама, религијама и идеологијама. Као простор апсолутног разумевања, комуникације, размене, свести, слободе и храбрости. Овакво позориште требало би да буде уточиште сваком појединцу и место оптимизма, али и прст у оку друштву у којем живимо бавећи се критиком, узроцима и последицама. Оптимизам је особина која се вежба. Долази из апсолутне свести и разумевања сваког појединца о простору и времену у којем живи и жеље да се мења. У складу с тим сазнањима, ми мењамо наше животне навике, животне ставове, могућност и почињемо да деламо и заузимамо ставове унутар тих могућности.

Ових дана доста се прича о колективној кривици једног народа: једни је не признају, други тврде да она заправо не постоји, већ само појединачна, али да је они из редова првих неће признати – ту појединачну и да се зато – намерно – ствара збрка у друштву, која је одлична димна завеса за разне овдашње недоличне подухвате које обједињујемо именом криминал. Како ви доживљавате то неосећање кривице, које је резултат одсуства суочавања с истином, с прошлошћу, која нас зато стално стиже и гута, било да се ради о ономе што се дешавало током ратова по распаду Југославије, било да се ради о трагедијама у Малом Орашју, Дубони, „Рибникару“?

Наше друштво је дубоко трауматизовано. Још увек живимо рецидиве страхота које су се десиле на овим просторима. Политика вишедеценијски разара сваку кућу. Ми говоримо истим језиком, али се међусобно ништа не разумемо. Трагедије које су се десиле у „Рибникару“, Малом Орашју и Дубони су жива рана наше колективне емотивне свести. Поставља се питање – шта би још требало да се деси, па да ово друштво коначно крене пут прогресивног оздрављења и успостављања релевантног вредносног система. Сматрам да колективна кривица једног народа не постоји, али да би колективно суочавање с истином морало коначно да се догоди. Одговорни појединци морају сносити кривицу за своја недела. У супротном ћемо остати, што би Селенић рекао, само несрећници у злу времену.

Снежана Милетић

Фото: Б. Лучић

Каталин Ладик
мултимедијалана
уметница

УРАЊАЊЕ У СЕБЕ

Једна од најзначајнијих уметница са ових простора Каталин Ладик говори о начину на који ствара, сарадњи са Златком Паковићем, начину на који разуме свет, њеној арс поетици... јер, како каже, пре свега је песникиња, дакле она која посредује између светова.

У позоришту „Деже Костолањи“ радили сте две представе са редитељем и аутором Златком Паковићем, *Субошичку сецесију* и представу коју смо управо погледали, *Каталин Ладик доживљава нервни слом, даје оштак на месту службенице у банци и њој је концептуална уметница, које везе откривате у њима?*

Оно што повезује те две представе су Паковићеве идеје о власти, нарочито о свештенству. И у претходној представи бавио се црквеном хијерархијом. У овој представи види се његова драматургија, то је оно што их повезује, али пошто представа говори о мени, за мене је то странско тело. Не могу да се поистоветим са тим темама и проблемима. Нисам имала такве проблеме, имала сам проблеме са влашћу, партијом, идеологијом, али нисам се ругала ни цркви, ни вери... То је Паковићева тема што се тиче цркве. Начин припремања повезује ове две представе, наравно. Паковић се фокусира на глумце, ми смо његови сарадници, партнери... Он је користио све моје перформансе у овој представи. Представио ме је кроз призму штампе, булеварске, жуте штампе, онога што се тамо писало о мени. Показио је ми-

тологију која је стварана о мени. Није ме приказао онакву каква јесам као мултимедијална уметница, јер првенствено сам песникиња. У овој представи ме је приказао из угла медија, како је о мени писала штампа седамдесетих година. Базирао се на ту, иначе истакнуту тему када је о мом раду реч, еротику. Али то је само један сегмент мог рада. Ова представа је огледало које говори о фокусирању медија на занимљиве личности, а тада сам била врло занимљива и онда су сви навалили на Каталин Ладик, штампа, телевизија... Он је вероватно хтео да прикаже стање друштва које се фокусира на некога и направи митологију о некоме.

Већ сам помињала у Билтену тему зашто је важно говорити поезију, а не само читати је, у Вашем случају прецизније је рећи изводити. Песникиња сте, али за ваш перформативни рад веома је важно поље звука.

Зато што пишем поезију на мађарском језику, а за поезију је нарочито важан превод. Ако се не преводи, онда та поезија на одређеним просторима не постоји. Пошто нисам била довољно присутна са мојом писаном поезијом, а најпре сам песникиња, почела сам да је изводим. Тачније, ако говоримо о преводима, нешто мало сам сама преводила, нешто мало Јудита Шалго, а много касније преводио је моју поезију Арпад Вицко. На почетку седамдесетих година, дакле, моја поезија није толико била присутна на југословенској сцени, али сам се трудила да прикажем нешто из свог поетског импулса. То је било могуће једино кроз звучну поезију, једино кроз перформанс. Тада сам радила визуелну и гестуалну поезију. Своје тело користила сам за то, и свој глас, наравно, мој имиџ, облачење... Нисам могла у целости да прикажем поезију коју пишем, зато сам то радила.

У представи се каже, *парафразирам, да је друштво на рубу нервног слома, у том контексту које је место песника у данашњем свету?*

Место песника се није мењало, песници су свуда били усамљени, нису били да тако кажем „носиоци застава“, ми који пишемо поезију данас не пишемо као Мајаковски, ми не узбуђујемо масе. Наша поезија није више таква. Поезија је веома лична, интимна ствар и писање и читање поезије је интимно данас. А сад то што ме питате да ли поезија може да утиче на друштво, да, мислим да може. Али не поезија какву ја пишем или песници који стварају слично као ја. Има поезије која се изводи на улици, мислим на слем поезију, поезија је на тај начин веома присутна. У слем поезији често је присутна и музичка пратња. Постоје, да тако кажем, те две гране, једна је слем, млади то раде и то је добро, то је поезија која говори о тренутном стању у друштву. Док ми који представљамо другу струју, други ток, нисмо толико у вези са публиком, ми смо још увек писци који пишу у самоћи, размишљајући безвременски. Док стварам мислим о томе да будем аутентична, искрена према себи и према речима.

Фото: Б. Лунич

Фото: Б. Лучић

Шта мислите када кажете „искрена према речима“?

Да имам велику одговорност када пишем, коју реч пишем, колико речи употребљавам... Трудим се да користим што мање речи, то је као реквизит, дакле да не користим пуно реквизита. Ни у перформансима не користим пуно реквизита, не треба ми, тако, ни пуно речи да објасним нешто. То је више као хаику, сажето и можда тајанствено. То је као временска капсула која, кад уђе, продре у човека и у њему се рашири, циркулише по њему, тако да човек данима може да размишља о једном стиху, једној речи, о томе шта она значи и зашто делује. Са што мање речи покушавам да изразим што више, што дубље и што више тајни, да то сажмем у једној песми, у једном стиху – то је моја арс поетика. То не значи да је моја поезија херметична, није, само је другачија. А ако говорим о форми слем поезије, могу рећи да се радујем што је поезија преживела себе и што се обнавља. Влада једна репресија у друштвима, не само овде него и у другим државама. Моје унукe не виде будућност... Ја сам још веровала у будућност, да ће кроз тридесет година бити све боље, лепше, што се делимично и остварило. Писала сам поезију још као девојчица, педесетих година прошлог века и друштво, како сам расла, јесте постајало све боље. Рођена сам у ратно време, наравно да је после рата за мене све било пуно боље, јесмо гладовали, али постојала је перспектива. Данас се омладини не пружа перспектива. Напротив, за њих је будућност застрашујућа, заправо изгубљени су. Не виде будућност какву сам

је ја видела. Потпуно друга генерација која не верује, можда ни у преживљавање, некако су спремни за крај света. Имају једно осећање апокалипсе и зато сам веома тужна.

Шта бисте поручили младом уметнику?

Сматрала сам да је једино важно бити искрен према себи и аутентичан, а не да се прилагодимо трендовима. У моје време био је тренд писати као битници, бити битник... рекла сам да не живим у Америци, па нећу ни писати тако. Нисам против потрошачког друштва, напротив, једва смо чекали да почнемо да трошимо (смех). Ако је ово успех што сам доживела, то сам постигла зато што сам користила своје корене, оно благо из својих корена. Мислим и на културу, на мултиетничност, бар на овом поднебљу, Балкан, средња Европа, на то мислим... На мултиетничну и мултикултуралну средину. А то је велико благо. У Америци они немају корене, наравно, пошто су искоренили староседеоце. Према томе, веома ценим своје корене, младима једино могу да поручим да цене своје корене, ја сам успела. Трудила сам се и очигледно сам успела да спојим авангарду са архаичним благом своје мултикултуралне средине. То сам свесно чинила, схватила сам да једино тако могу бити аутентична. Већ седамдесетих година када сам са својим перформансима ишла у Европу и у свет, схватила сам да сам им егзотична. Нисам пратила трендове који су тада били у моди. Звали су ме шаманка са Балкана (смех).

Добро, и то је ствар наслеђа.

Јесте, проучавала сам шаманизам и онда сам схватила зашто то шаманско не бих и изгледом пратила, јер песник јесте и шаман. Посредује као и шаман између друштва и духовних струја (смех).

Авангарда представља оног који иде напред.

Да.

Шта је данас авангарда?

Можда коришћење разних техничких достигнућа у визуелним медијима, то је авангардно. Нема свако могућност да их користи, пратим то, нарочито у ликовној уметности се користи техника. Сећам се када је у моје време звучна техника почела да се развија, а сад сваки перформер користи мале адаптере који трансформишу звук, али опет, то све личи једно на друго. Они сами нису авангардни, они само ту нову авангардну технику користе на овај или онај начин. А млади уметници ће сами одлучити, публика, друштво ће одлучити шта је авангарда. Напротив, ја и дан-данас имам само микрофон и ништа више. Само себе. Они морају стално да прате шта је ново у техници, да то користе, а ја само урањам у себе. Нека и млади уметници размишљају како да буду јединствени у својој појави и најпре у садржају.

Наташа Гвозденовић

Фото: Б. Лучић

Борис Кучов

гумац у представи
„Каталин Ладик ...”

БОРИС КУЧОВ ДОБИЈА НЕРВНИ СЛОМ, ДАЈЕ ОТКАЗ НА МЕСТО ГЛУМЦА У ПОЗОРИШТУ И ПОСТАЈЕ БАНКАРСКИ СЛУЖБЕНИК

Дивни Борис Кучов, гумац тананости и екстрема, све може – чак и кад људска физика каже – апсолутно немогуће. Плус пише. И режира. Сања будан и машта на јави. Труди се, каже, да остане у винкли, иако на нивоу недеље добија нервни слом, баш као некоћ и Каталин Ладик, која је потом дала отказ на место службенице у банци и постала концептуална уметница. Да ли ће Кучов добити нервни слом од глуме и отићи у банкарске службенике, причао је и о томе, након што је на почетку разговора евоцирана легендарна стериданска анегдота, чији је он аутор и јунак. Наиме, када је пре неколико година, након серије представа у којима је био углавном наг, добио Стеријину награду за улогу у којој је његов јунак све време био до грла закопчан, с великим осмехом на лицу – јер је постао лауреат награде коју сваки гумац у региону прижељкује – шеретски је приметио да би се, да је знао што сад зна, и раније боље обукао...

Да ли си некада у позоришту рекао „не”, онако како нас Павковић подсећа да је Ладикова својевремено рекла, бирајући тако неки другачији пут за себе? Сме ли се у позоришту данас рећи „не”, поготово ако си млад и ко сме да каже „не”?

У време када сам био фриленсер нудили су ми неки уговор који није имао износ за који смо се договорили. Онда сам рекао да нећу да потпишем, а они су ми одговорили да, ако не потпишем, онда неће бити ни толико новца, па сам потписао. Дакле, нисам рекао „не”. Када говорим о глумачком делу посла, сматрам да не треба рећи „не”. Додуше, као гумац, нисам до сада ни имао такве ситуације. Мислим да је у позоришту јако битна комуникација, разговор све може да реши, о свему може да се договори. Ако неко нешто не жели, онда није ни

добро то да ради. Ако гумац ради нешто неугодно, то се види на сцени, и публика ће то осетити. Ја сам за то да се све може искомунитирати с редитељем или глумцима на сцени. Али, увек сам у вајбу да никад нећу рећи да не могу нешто да урадим. У фазону сам да, ако редитељ нешто тражи, одмах ћу дати дупло, није проблем.

А ако тражи нешто што је етички упитно?

У том случају треба рећи „не”, зато је и у том случају опет јако битна комуникација. Расправе на пробама, мимо проба, међу глумцима, у ансамблу, дешавају се често, и то је природно јер радимо посао у којем су односи врло осетљиви. У нашем позоришту од самог почетка покушавамо да стекнемо добар однос с редитељем, да комуникација буде отворена, јер су такве – отворене и осетљиве и теме којима се бавимо.

Каталин Ладик је у једном тренутку, легенда каже, била згрожена ситуацијом око себе у којој се нашла, па је спаковала ствари и окренула свој живот у другом правцу. Како данас гумац може да покаже згађеност над свим оним што се догађа ако је увек део неког редитељског или управничког концепта?

Мислим да је то данас још теже у односу на време када је то урадила Каталин Ладик. Ми се стално пропитујемо да ли смо на добром месту, да ли је то оно што желимо, али данас је, срећом, отворено више врата. Може се лакше прећи из једног места у друго, али понекад човек – једноставно због сигурности, што је друга битна ствар, да имаш неку егзистенцијалну сигурност – мора да ради и ствари које нису до краја оно што је он заправо, што је његов стопроцентни избор. Сматрам да је срећа што сам у „Костолањију”, с којим се слажем, волим тај стил позоришта, ту врсту рада. Мала смо група људи, али кад у Суботици понекад пада киша, па онда нема публике, човек мало потоне...

И овде некад пада киша, и Новосађани се сакрију, тако да је у том смислу Суботица–Нови Сад 1:1.

Ето... У позориште је све теже привући публику, ми смо око пандемије имали више публике, јер људи нису имали где да иду, па су долазили у позориште.

Људи се данас све теже отимају тој свакодневици, мумифицирани су у њу толико да престају бити осећајна и мислећа бића. То да нико нема живаца, ни потребе да чује или види другог, део је егоистичне културе. Плус, нико ништа не чита, путује се мало, укратко *Arbeit macht frei* чини да мозак спорје ради, а само кад се тај зачарани круг устаљеног прекине, дешава се смислен живот, али и уметност.

Тако смо некако едуковани: да рад, рад и само рад доноси резултате. И зато смо нон-стоп у том моду, у раду без престанка. У позориште улазимо већ ујутро, као у рудник, тамо смо цео дан, у мрачним собама с црним зидовима. Покушавамо на сцени да поставимо живот о којем немамо појма зато што га не живимо. Све је јако оксиморонски. Наравно, требало би путовати, читати, послушквати, посматрати да би то било истинито на сцени... Како је тога врло мало, мора се радити на себи и својој души. Ладикова јесте

прекинула с устаљеношћу, то је било врло храбро и вредно дивљења. Таква је и њена уметност, без компромиса, била је слободна и нова, другачија, апартна, узбудљива.

**У контексту њеног рада говори се и о идеолошкој при-
смотре. Има ли је данас, те присмотре, осећаш ли је?**

Наравно да је има. Наша слобода је прилично релативна ствар. Имамо је у једном затвореном кругу људи. Слобода није само политичка него и радна, а огледа се нпр. и у томе какви су услови рада, да ли постоје сви елементи за његово извођење, да ли у позоришту има довољно људи... У том смислу, ми смо овде заостали. Били смо недавно на фестивалу у Дебрецину [Мађарска] и били смо шокирани какву технику имају, технику коју ћемо ми видети ко зна када. Мислим да је у доба Каталин Ладик било више и финансијске слободе, односно да је култура имала већу подршку него данас.

**Српско друштво је, ако не у потпуном нервном слому,
онда је прилично загазило у њега. Како се ти као поједи-
нац носиш с њим?**

Нервни слом доживим сваке недеље.

И шта се онда дешава?

Ништа.... Протресем се и кажем да ће бити „оке“, да треба да се окренем у добром правцу, да се борим сваки дан. То звучи мало депресивно, али није. Пропитујем се сваког дана докле и како радити овај посао који је мени јако важан и који има смисла само ако рађа креативну енергију или отвара пут за њу, ако отвара могућност маштања... Мисли лете око тебе, онда нешто запишеш, па онда из тога нешто и може да настане касније...

Долазимо до феномена језика у којем је уметност Каталин Ладик имала базу. Језик је оно у чему најтачније постојимо. То је наша једина истинска домовина, иако нас многи другачије убеђују. У каквом си ти односу с том домовином?

Глумац је јако везан за језик, то је једно од наших оружја. Разна занимања могу бити разна занимања где год, а глумац можеш бити, углавном, само у свом језику, осим ако перфектно не научи и неки други. Многи одлази одавде да раде у иностранству, а ми глумци можемо да играмо само тамо где нас разумеју.

А кад вам се одузме реч као у *Поетици ћушања*?

То је био баш изазов, та Андрашева представа коју је радио код нас. Питање над питањима било је шта се у поетском смислу дешава кад глумцу одузмеш језик? Тај процес креирања новог израза мислим да нас је одвео корак даље у развоју нашег ансамбла. Мени је јако битно да се бавим језиком, и нашом двојезичношћу. Важно ми је да се негују обоје, да се негује разумевање. Као део те приче, недавно сам у „Костолањију“ режирао и свој текст.

На овом Позорју говорили смо о преношењу траума кроз генерације, а нисмо, аналогно томе, о преношењу генијалности кроз генерације, генијалности једног Јожефа Нађа или Каталин Ладик...

Верујем да је то могуће, да зрнце генијалности из једне епохе може да допутује до неке друге. С Паковићем смо радили представу *Субојичка сецесија* и тад смо се први пут срели са Каталин и чак играли са њом. Били смо фасцинирани какву енергију још увек има и како приступа својој уметности. Одушевила нас је и била је велика част радити са њом.

Шта се још може рећи о цркви, банкарима, грађанском моралу, па и о ЕПК, а да није већ речено?

Треба доћи и видети нашу представу.

Каталин је била краљица перформанса југословенског културног простора. Како се из нових генерација гледа на њен рад, ево, кроз ову вашу представу?

Реакције су двојачке: или су људи носталгични и задивљени тим подсећањем на једно време, док други немају појма о њој и онда тешко комуницирају с нашом представом, не разумеју шта је то. Поготово млади људи, чак и неки из моје генерације не знају ништа о тој авангарди, како се десила, зашто се десила, колико је трајала, како и зашто је нестала. И онда ову нашу причу не могу да ставе нигде.

Поменуо си и да пишеш. Која те врста немира води писању?

Пишем само на конкурсе, када треба конкурисати за новац. И мора да буде неки рок, јер ме временска ограниченост тера да радим. Иначе, већ годинама пишем текстове за радијску емисију „Све у свему“ на Радио Новом Саду. За девет година ишла је 471 пут. Некада сам је водио ја, а сада је воде моје колеге Тамаш Хајду и Габор Месарош. Она за мене значи три сата писања. У питању је комично-хумористички текст с критичким интермецима. Пишем свако јутро до 6 до 8, то је најбоље време за моје писање.

Како је изгледао расанак од Андраша Урбана као директора. Је ли болело или сте рекли, е, нека је отишао?

Не, уопште не. Андраш је још са нама, помаже, долази, режира. Нисмо доживели да је некуда отишао. Ми настављамо у духу онога што је радио. Ја сам сада скоро десет година у „Костолањију“ и много сам разговарао са њим. Све што је урадио остаје у нама, а сада је на Габору Месарошу да држи то кормило и да наставимо том путањом.

Фото: Б. Луцић

Шта још тамо нисте пробали? Прошли сте разне изазове и муке. Шта би био нови изазов?

Изазов су увек нови људи, нове приче. Ја сам максималиста и верујем да увек има даље, да има још. Треба се стално освртати, борити и ићи даље, само понекад се треба мало повући и гледати, посматрати ствари са стране, али и за то време, увек пропитивати себе, друштво, ситуацију око себе, и радити.

Снежана Милетић

ДАНИ КЊИГЕ (IV)

О ДВОЈИЦИ ГЛУМАЦА И ПРОШЛОСТИ КОЈА МЕЊА ПЕРЦЕПЦИЈУ САДАШЊОСТИ

На четвртој, последњој сесији Дана књиге представљене су две монографије и театролошка студија: **Александар Милосављевић, Борис Исаковић: Ђрича о Глумцу и Глуми** (Удружење драмских уметника Србије); **Са Цвејом: Књиџа о Бранку Цвејићу**, приредила Бека Вучо (Clio) и **Нови нарашћив, однос ђрема исђиорији у драмским делима у Србији на крају 20. века** Марине Миливојевић Мађарев (Позоришни музеј Војводине).

„Књиџа *Борис Исаковић: Ђрича о Глумцу и Глуми* је узбудљив и занимљив спој праве мере биографског, анегдотског и театролошког. Занимљиво и узбудљиво штиво настало поводом признања овом глумцу *Добричин прстен*“, најавила је разговор о овом издању модераторка програма Ружа Перуновић, рекавши да књиџа спада у ред врхунске литературе.

„Част ми је што је Борис изабрао баш мене да сачиним ову књиџу, иако није имао много поверења да се кроз разговор открије суштина његовог живота – глума“, рекао је аутор монографије Александар Милосављевић. „Али, како сам, с поносом кажем, из школе Феликса Пашића, научио сам како да отворим саговорника и откријем ту суштину. Борис

је глумац који сваком новом улогом другачије приступа позоришту. Он је и педагог који глуму доживљава као одговоран човек, свестан је да је глума јако озбиљна ствар, те се сваки дан бори да ослободи простор у коме ће и сам истраживати. Он и Јасна Ђуричић воде класе на академији, које се, потом, јасно виде у позоришту, „завера“ једне групе људи против целог света. Драгоцено је сведочење Борисовог оца из којег сазнајемо како и колико се Борис одупирао и одолевао глуми, завршио поморске школе, путовао и замишљао да ће његов живот бити пловидба“, рекао је Милосављевић, уверен да ће „Борис ову књиџу дописивати новим улогама у којима ћемо уживати гледајући га на сцени“. Књиџу је дизајнирала Соња Видаковић Савић.

Бека Вучко, која је приредила књиџу *Са Цвејом: Књиџа о Бранку Цвејићу*, захвалила је сарадницима, „дивном тиму“ који је заједно са њом учествовао у настајању ове књиџе, као и људима, а више их је од 70, који су написали нешто о овом „изузетном уметнику и једном времену.“

С посебним задовољством је нагласила да је књиџу посветила Цвејићевим унуцима, који су били мали и нису могли довољно да разумеју ко је био њихов деда. Било је лепо и

Фото: С. Дорошки

дирљиво што су унучи Зора и Бранко Цвејић присуствовали јучерашњој промоцији књиџе, као и супруга Весна, син Жарко и снаха Катарина.

„С радошћу могу рећи да ми је Цвеја дао прилику да будемо пријатељи... његов физички одлазак је велика мука и трагедија“, написала је, између осталог, у књиџи Мира Бањац.

Бека Вучо је рекла да је Цвејић играо много на Стеријином позорју, али да никада није добио Стеријину награду. Она је подсетила на анегдоту када је, уз Николу Симића – Помета, Цвеја маестрално одиграо Петруњелу, жири га није наградио Стеријином наградом, јер, „није знао да ли награду да му додели за женску, или мушку улогу!“

„Фуриозан је темпо био док је настајала ова књиџа – тако кратко, а тако темељно рађена, Бека је фантастично дириговала и повлачила конце и то из Америке. Идеја је била да се не направи књиџа само о Цвеји глумцу, већ о пристojном кафанском човеку, о особи која у себи сажима оно што зовемо 'дух Београда', рекао је Александар Милосављевић. „Био је мангуп и фрајер, шармантан, духовит, глумац“, све је то требало ставити у ову књиџу. О таквом његовом животу

Фото: С. Дорошки

сведочили су многи пријатељи, али и људи са Каленићеве пијаци са којима је волео да разговара.

Милосављевић је подсетио на једну Цвејину „ману“ – „ни-мало није био објективан када је говорио о Југословенском драмском за кога је гинуо, јер ко је, као Цвеја, био у стању да води ЈДП, а да га треба од темеља наново, након пожара, саградити – истовремено управљати и позориштем и зидањем... Од сваке мале улоге направио је велику, Далибор Форетић је својевремено рекао да никада у Дубровнику није видео бољу Петруњелу од Цвејине... У улози Банета Бумбара у култној серији *Грлом у јајоде* Цвејић је инаугурисао нови принцип глуме и потврдио оно што редитељи често кажу глумцима – немој да глумиш, *буди!* Цвеја је био Бане Бумбар“!

„Наше друштво се од седамдесетих година 20. века до данас јако променило. Не само да се име земље променило, границе, политичко уређење, већ ни историја у уџбеницима не изгледа исто“, написала је, између осталог, у уводу своје књиге Марина Миливојевић Мађарев... Ако се интерпретирање историје 20. века променило и ако се зна да се позориште осамдесетих година 20. века веома интересовало за националну историју, онда театрологија мора да одговори на питање да ли је, и на који начин, позориште допринело промени разумевања прошлости свога народа, а тиме и промени савременог друштва... Желимо да покажемо како драмски писци, пишући о прошлости, утичу на промену њене перцепције у садашњости...“

Др Мирослав Радоњић навео је да књига има више поглавља и да ауторка у првом делу говори о средњовековној историји и народним песмама као инспирацији за драмско писање, затим о драмама о 19. и почетку 20. века, Првом светском рату, Другом светском рату...

„Драгоцен је део књиге који говори о драми *Голубњача*, где ауторка анализира и открива да суштина приче има много више везе са класним и социјалним нивоом, него са оним због чега је представа у Новом Саду забрањена. Ово је анализа која не говори само о представама осамдесетих, већ о друштвено-политичком и идеолошком контексту, те су неке од тих тема и данас актуелне и оптерећују нас“, изнео је Радоњић.

Александар Милосављевић је рекао да је књига „значајна јер детектује промену наратива који се односи на историју.

Ми смо сведоци фалсификовања прошлости као и стварности коју живимо под притиском политиканства. Важно је детектовати како се та промена десила... *Голубњача* није била националистичка представа... Комади који су на будаласт начин деведесетих фалсификовали историју, нису више живи. Сада сачекујемо комаде који нас уводе у фашизацију, отвара се бреша за нешто ново, које није нимало пријатно“, констатовао је Милосављевић.

Ауторка Марина Миливојевић Мађарев сматра да је „позориште на коме је она одрасла било позориште осамдесетих година и да је то њен разговор, анализа и емотивно разилажење са онима који су јој омогућили да буде театролог“.

Бранислава Опрановић

ПОЗОРЈЕ МЛАДИХ

Факултет савремене уметности Београд ДИПТИХ О „КРИВЦИМА“

„Свет је позорница на којој свако игра своју улогу“ – Вилијем Шекспир

Ко ће пред законом бити крив када се докаже да је кривац жртва? Како издржати усуд када је казна већ унапред изречена? Зашто ћуте оне које читавог живота трпе? Ово су само нека од питања које поставља драмски текст **Милене Деполо** и **Бобана Скерлића**, а на која покушавају да одговоре студентни треће године **Факултета савремених уметности** (у класи професора **Ирфана Менсура** и асистента **Срђана Ивановића**).

Изразито тескобан комад исприповедан је из визуре осам жртава, које су своје тлачитеље лишиле живота. Чињеница да су у темеље текста уграђене аутентичне исповести жена које су претрпеле партнерско насиље и сплет сведочења (изнесених пред Хелсиншким одбором за људска права) чине га још потреснијим. Монолошка форма коју прекидају видео материјали посвећени ретроспекцији

Фото: А. Илић

Фото: С. Дорошки

ФИЛМСКИ КРУГОВИ Теа Лукач, КОРЕНИ

НАШИ СЕ ПУТЕВИ РАЗИЛАЗЕ

Након шест узбудљивих, занимљивих и репрезентативних филмских вечери први програм Филмских кругова је затворен. Идеја укључивања ревије документарног филма у Стеријино позорје се показала као одлична. Не само да су филмови служили као добри уводи (а повремено и допуна) представама које су се бавиле сличним темама, већ се потврдила и теза продуцента Оливера Сертића који је за округлим столом приметио да се позоришна публика и публика која прати документарне филмове савршено преклапа. Већина пројекција је била завидно посећена док је филм *Филмске териле* напунио биоскопску салу. Све то иде у прилог одличном избору филмова селектора Александра Рељића који је изабрао најбоље документарне филмове из протекле три године и распоредио их тако да хронолошки покривају стварање, врхунац и распад државе Југославије. Штета је само што последње вече кругова није обележено барем некаквим обраћањем селектора као на отварању.

Последњи филм приказан у селекцији је необични и духовити филм Теа Лукач *Корени*. Овај филм је у целисти снимљен на задњем седишту једног дотрајалог сеоског таксисја. *Корени* су омнибус који приказује седам различитих вожњи током којих упознајемо тринаест људи. Неки од њих се током тих вожњи исповедају, неки приповедају своје животне приче, једна певачка група изводи своју тачку, две активисткиње заступају своје еколошке ставове, а један младић чак одбија да говори све време играјући игрицу на мобилном телефону. Тако имамо прилику да чујемо приче о уједима стршљена, нуклеарном отпаду, насиљу у породици и Ноћи вештица.

Лукачева не намеће својим саговорницима ниједну тему, већ их пушта да говоре о ономе што их мучи. Ипак, филм је сасвим кохезиван и одлично монтажано уобличен тако да нам приказује живу слику менталитета једног села у постјугословенској Хрватској. Очигледно инспирисан филмом *Ноћ на земљи* Џима Џармуша, *Корени* су затворили прву селекцију Филмских кругова на један позитиван, духовит и интригантан начин стављајући три тачке на причу о Југославији и југословенству о којој су говорили претходни филмови. У овом селу, после свих превирања, ужаса и злочина живот ипак тече, старе приче се и даље причају, старе песме и даље певају.

Јелена Огњеновић

Матеја Ђедовић
апсолвент мултимедијалне режије

Фото: А. Илић

претрпљеног насиља, по један црвени детаљ који „разбија“ црнину на свакој жени, те изразито грчевито мизансцени, предочавају језовито психолошко и телесно стање до којег су доведене оне које су на себи понеле бреме туђих злочинастава.

Осам, у потпуности различитих, исповести о убиствима почињеним у самоодбрани, само су стимуланс за дискусију о глобалним проблемима свих генерација (дрога, недостатак перспективе, „репови“ патријархата, парола знана као: „ћути и трпи!“). Иако се пред аудиторijумом откривају етапе веома крволочних убистава које су починиле жене, прихватање њихових „кривица“, и након аплауза, остаје да „лебди“ у згуснутом ваздуху. Јер, ко сме казати да је кривац онај који је, читавог живота, беспоговорно био у улози жртве?

Мотив кривице, као обједињујући принцип две поле, застао је на крају прве представе, да би се, у другој, разрадио на сасвим другачији начин. Опонент тмурним сторијама пуним удараца, крви и страха, исприповедан је кроз разигране дијалоге путујућих глумачких дружина. Савремена комедија дел арте, која шармантно и „врцаво“ дочарава сву мукотрпност глумачке професије, плете се око неколико круцијалних цитата чувених српских глумаца.

У страху од ненамирених егзистенцијалних потреба, осуђена на живот између две аутобуске станице и једног кофера, млада глумачка дружина (**Вуашин Митровић, Сара Печурица, Негован Антонијевић, Петар Рацић, Тамара Петровић, Маша Савић и Урош Папић**), предочавају „кривицу“ сваког уметника који, својим делом, не дотакне „превртљиви“ укус публике.

ОКРУГЛИ СТО КАТАЛИН ЛАДИК...

УМЕТНИЦА ПОБУЊЕНИЦА

Округлом столу о представи *Каталин Ладик* доживљава нервни слом, даје оштак на место службенице у банци и постојање концептуална уметница редитеља Златка Паковића (Позориште „Деже Костолањи“ и Стеријино позорје) присуствовали су уметница и глумица **Каталин Ладик** и глумци **Борис Кучов**, **Андреа Веребеш**, **Анабела Ходик** и **Адам Ађаш**.

На питање о настанку представе **Каталин Ладик** објаснила је да би редитељ био адекватнији саговорник за разлоге настанка представе. Ипак, испричала је да су '70. биле значајне године и у њеном и у редитељевом животу. Навела је како се Паковић бавио митовима о

Гласање публике за најбољу представу КАТАЛИН ЛАДИК... – 4,25

Каталин Ладик. Узео је мотиве из штампе и медија. О себи је увек првенствено говорила да је песникиња, о чему се у представи не говори јер се бави одјецима њеног рада. То је критика друштва којем је потребан идол. Напоменула је да је редитељев коментар о црвци искључиво његов, не и њен. Појављивање на сцени не перципира као враћање на исту и подсећа на перформансе које је радила у међувремену, од одласка са позоришне сцене. Посебан осећај је био што је играла у Новосадском позоришту. Осећала се запостављено као глумица раније и зато јој је драго што је играла на тој сцени.

Борис Кучов говорио је о процесу рада. На почетку Каталин није била са глумцима па су колеге интервјуисале глумце из процеса, а они су одговарали у њено име. Указао је да није било лако, али је бунт у глумцима дошао огрански. Подсетио је да се у позоришту иначе баве провокативним и субверзивним темама и стиловима те им овај процес није био чудан.

Фото: Б. Лучић

Александра Гловацки упитала је о реферисању на перформансе Ладикове који постоје у представама. **Каталин Ладик** се осврнула на свој рад '80-их година. „Човек кад нема праве речи, он вршишти“, а сматра да је тако и данас.

Глумци су говорили о искуству рада на овој представи. **Адам Ађаш** признао је да се раније није сусрео са ликом и делом Каталин Ладик. Како није знао много, зато му је био важан процес у којем је пуно научио. Никада раније није радио нешто слично. **Анабела Ходик** била је одушевљена приликом коју је добила и осећала је терет, али и усхићење током рада, а **Андреа Веребеш** рекла је како су је током Академије поредили са Ладиковом, те је срећна због прилике коју је добила. Захвална је што је сарађивала са њом. У сцени крика пронашла је истину. На пробама је било пет или шест варијанти те сцене и тражили су одговараћи начин. **Борис Кучов** се надовезао речима о редитељском приступу који повезује садашњост и прошлост и о Каталин Ладик која им је била инспирација.

Каталин Ладик нагласила је да о себи никада није размишљала као о револуционарној уметници. Било јој је важно само да буде аутентична и искрена најпре према себи. Други су то интерпретирали као храброст и револуционарност. Труди се да са што мање средстава изрази своју аутентичност и да не говори само о себи, већ и о друштву.

Из публике су уследила два утиска и питања. **Сашо Огненовски** направио је компарацију са Марином Абрамовић, истичући аутентичност Каталин Ладик. **Ева Камчевска** имала је питања о Каталининој одлуци да се бави уметничким радом и да ли је постојала верзија представе где Каталин није присутна на сцени. На друго њено питање уследио је кратак и јасан одговор: не.

Што се тиче живота, Каталин Ладик је објаснила да јој је најважније било да не буде осредња уметница. Завршила је економску школу да не би гладовала и за случај да не буде добра уметница. Сви су мислили да је луда што напушта сигуран посао. Та одлука није уследила због утиска да је довољно талентована, него јер није желела да буде викенд уметник. Желела је да из корена промени живот. Радила је као глумица на радију. Имала је малу

Фото: Б. Лучић

плату и остала је без шела радећи на радију. То ју је фрустрирало и зато је одлучила да буде права глумица и песникиња. То је било кад је имала 20 година. Савесно и искрено је желела да се бави тиме. Током рада није добијала позитивне критике. До пензионисања је имала плату као приправник глумац. Све до 60. године била је мало плаћена. Затим је уследила прва награда у Мађарској. Пре награде, на факултетима су њен рад представљали као негативан пример како не треба писати. „Само луд или само неко као ја може тако живети“, признала је кроз осмех. Неправду и крик према животу који је осећала изражавала је на једини начин који је имала. У иностранству је била прихваћенија јер су препознали њену аутентичности и била им је егзотична. Између осталог, јер се није ослањала на трендове.

На крају је Каталин Ладик поставила питање како публика гледа на њено појављивање на сцени. Александра Гловацки је рекла да је то нужно и фантастично, а Игор Бурућ је додао да је изузетно постављено јер није нападно и агресивно.

Дивна Стојанов

СТУДЕНТ КРИТИЧАР КАТАЛИН ЛАДИК...

ДА ЛИ ЈЕ НЕКО ВИДЕО КАТАЛИН ЛАДИК КАКО ГОЛА ВОЗИ БИЦИКЛ ОКО МИЛЕТИЋЕВОГ СПОМЕНИКА НА ТРГУ СЛОБОДЕ У ПОДНЕ? (АЛИ НИЈЕ БИЛА ГОЛА, ПРОСТО ДА СЕ ЗНА)

На сцени Новосадског позоришта/Újvidéki Színház – публика и глумци позоришта „Деже Костолањи/Dezsó Kosztolányi“ (Суботица). Аутор и редитељ перформанса (представе) – Златко Паковић. Питање које лебди у ваздуху је: ко је Каталин Ладик (која) доживљава нервни слом, даје отказ на месту службенице у банци и постоје концептуална уметница? Пропитују се гледаоци. Међу публиком седи и Каталин Ладик лично – једнако збуњена. Ко је она? Наједом, диск-џокеј (глумац Борис Кучов) почиње да пушта музику, мозгови почињу да играју, концептуална представа почиње – све постаје јасно. Добро је. Лепо ти је. Радујемо се – örülünk, како и на самом рундохоризонту пише.

Обасјани светлом диско кугле, гледаоци чују нумеру диско плеса из филма *Борай: Културно уздизање у Америци за управљење користи славне нације Казахстана*. Тако и Паковић. Воли дугачке наслове.

У ритму старих идеологија и уводне шпике телевизијског Дневника јавног сервиса одзвања текстуална истина коју је од сада па надаље сваки уметник дужан да говори. На сцени се сецира велика уметница и њен дугогодишњи

рад. Каталин Ладик поново кроји историју уметности. Обзнањује се новим нараштајима.

На крајњој граници егзистениције глумице, песникиње и концептуалне уметнице стоји побуна против политике. Под велом демократичности – нове неслободе уметности. Уметнички револт као партијски непријатељ број један, у представи је изражен кроз постдрамски елемент. Док екрани телевизора за време дневника снеже, откључавају се звучни кавези и настаје интимни перформанс. Анђели почињу да гризу. Каталин Ладик се поклања „Новосадској публици с љубављу“!

У престоници некултуре културно уздизање заменило је културно уздизање. Као и код Кафке, уметник је увек у гладовању. Човек стоји пред вратима закона. Банкраски службеник/службеница спознаје неслободу. Шоу о пропасти уметности никако не престаје, јер уметник ипак наставља да се бори. Нове интелигенције креирају нове вредности новог надреализма, а ова представа, са својим интригантним репликама и питањима, ван конкуренције на Стеријном позорју, представља озбиљну конкуренцију водећим савременим перформансима и представама.

Публика се проналази у преводу (мађарско-српском и српско-мађарском), као у огледалу. Ова представа све разуме, зна, разоткрива. Огољава уметницу, стварност, па публику. У потпуном светлу, у максимуму елеганције и у дубинама искренности приказије се величанствена Каталин кроз све глумце на сцени. Сваки гледалац у публици понесе део Ладикове у себи. Сценски мрак редитељ креира као моћан ефекат, као бунт против насиља и перверзија политичких, економских, верских, квазиуметничких, квазиетичких, коначно показујући поштовање према позоришту и свим његовим елементима.

Псеудодокументарна представа приказује табуе глумачког бивствовања. Забрањено је глумици/уметници да буде личност, име и презиме изван посла. Забрањено јој је да буде чиста у дубини свога бића. Забрањено је да јој је тешко у послу који је уметност, да се мучи и страда. Каталин Ладик достојанствено се носи са свим тим. Редитељ превазилази и побеђује контроверзе. Позоришни семафори, нафоре и анафоре, стробоскопи и биоскопи концептуалне уметности у малом глумишту износе јаку формацију савременог театра. Глумачки ансамбл (који уз почасну Каталин Ладик чине Борис Кучов, Адам Ађаш, Анабела Ходик, Андреа Вереш и Давид Бубош) искрено наступа и бескрајно се игра. Чини да разапети уметник поново васкрсне.

Овај манифест позоришту, као шамар његовим кризама и читавом друштвеном укусу, кроз своје секвенце и нумере, уз гудало што се болно превлачи преко косе уметнице, уз самокажњавање – ослобађа. Укус концептулане уметности уз Каталин Ладик одувек је провокативан. Ко ће почистити после револуције? Ко ће трансформисати банке да брину о обичном човеку? А ко ће вратити кандило у цркву после представе? Можда нико неће. Можда је дошло време победе позоришта.

Боље од Паковићеве представе само су представе (перформанси) Каталин Ладик.

Емилија Квочка
студенткиња Филозофског факултета

ОКРУГЛИ СТО ОЧЕВИ И ОЦИ

ТАТЕ, СИНОВИ И УНУЦИ

Округлом столу о представи *Очеви и оци* редитеља Вељко Мићуновића (Народно позориште Београд) присуствовали су редитељ **Вељко Мићуновић**, уметничка директорка **Молина Удовички Фотез**, драматуршкиња **Ката Ђармати**, глумци **Милош Ђорђевић**, **Вања Ејдус**, **Никола Ракочевић** и **Сена Ђоровић**. Округли сто водили су **Александра Гловацки** и **Игор Бурић**.

Оцену публике за представу ОЧЕВИ И ОЦИ саопштићемо сутра, након репризног извођења.

Након што је Александра Гловацки подсетила на контекст романа *Очеви и оци* Слободана Селенића и истоимене представе у Атељеу 212, отпочео је разговор на тему драматизације романа. **Ката Ђармати** указала је да је редитељ Мићуновић имао сугестије у домену текста и да су од почетка радили заједно. Јако је захвална редитељима који сарађују са драматурзима. Истакла је како су постојале верзије текста у којима су имали много више ликова. Сматра да је значајно што су драматизовали роман тако да он буде више породична прича, бавили су се породицом, интимним, породичним проблемима и публика је то препознала. Што се тиче фрагментарности драмског текста, та форма се базира на принципима Селенићевог писања.

Молина Удовички Фотез донела је идеју да се овај роман постави и подсетила да је роман био револуционаран кад се појавио. Њена идеја је била да се роман о турбулентним временима постави из перспективе данашње генерације која такође има искуство садашњих турбулентних времена. Репертоарски је било интересантно да се постави роман из садашње перспективе. Верује да су јавност подсетили на Селенића. Вељко Мићуновић окупирани је изванредан уметнички тим који се томе посветио на исправан начин. Било је доста верзија драматизације

Фото: Б. Лучић

и успели су да изнађу ону што смо гледали. Осврнула се и на разлике између представе из Атељеа 212 и ове изведбе – то је лик Нанке. Закључила је да је тамо главна прича о немогућности љубави између Србина и Енглескиње, а да је ово прича о породици у турбулентним временима.

Редитељ **Вељко Мићуновић** говорио је о звуку и просторним решењима представе. Казао је да савремено позориште треба да се ствара у симбиози са сарадницима. Тон му је у овој представи био изузетно важан. Прича креће из реминисценције Стевана Медаковића који уводи публику у породичну сагу – нуклеус породице који је начет. Важно му је било да сви ликови увек буду присутни на сцени, али и активни у контексту теме, да су сведоци онога што се дешава и протока историје. То онда постаје наша савремена тема, закључио је. Испричао је како је било захтевно остварити редитељску тенденцију да се све сажима. Идеја да је мање више му је била инспиративна и захвалан је глумцима који су имали веру током процеса да то има смисла. Сви ликови, према његовом мишљењу, наши су духови, људи који су нам оставили наслеђе и који нам диктирају потезе будућности. У контексту својих ранијих радова, говорио је да је и даље у периоду када може да експериментише, да различито приступа темама, а да задржава свој редитељски рукопис. Верује да је истраживање потреба сваког редитеља. Говорећи о простору, Мићуновић је објаснио да му је био нелимитирајући, имао је различите планове и то му је допуштало да се игра. Простор наликује форуму, масовној гробници или личи на нешто треће, што оставља гледаоцу да просуди. Он антиципира да је то гробница, нарочито у последњем делу. И да је то неко наше место сусрета или краја.

Вања Ејдус је говорила о женској улози у мушком свету представе где је политика резервисана за мушкарце, причала је како не осећа родну поделу света и представе. Занимљиво јој је како је њен лик посматрач и како главни јунак кроз њу посматра. Кроз лик Елизабете запажа се и посматра свет и она је контрапункт главном лику. Драго јој је да представа није реалистична, јер јој то није

Фото: Б. Лучић

Фотос: Б. Лучић

инспиративан позоришни стил. Драматизација је била поље могућности. Прецизност простора ју је ослобађала у игри.

Милош Ђорђевић се осврнуо на улогу деде, нашалио се да није у годинама за ту улогу, али разумевајући концепт, убрзо је увидео смисао тога. Помогла му је просторна омеђеност. Био сам изненађен својим глумачким вештинама, нашалио се још једном на свој рачун. Проширио је дијапазон свог глумачког стила. Мушки принцип је изграђен кроз деду, сина и унука и то је дало простора глумицама.

Никола Ракочевић констатовао је да је ова прича лековита јер се сусрећемо са принципа и кодовима који су у нама. У драматизацији увиђа врло вешто спроведен наратив о породици кроз коју се прелама политичка идеја. Сукоб идеологије са члановима породице био је узбудљив. Нагласио је лековитост ове представе и чињеницу да се на крају дешава катарза. Било му је задовољство и инспирација да ради на овој представи.

Сена Ђоровић, поводом улоге Нанке, чуварке традиције и патријархата, говорила је о присутности таквих жена у нашем друштву. Током рада преиспитивала је какво наслеђе остављамо нашим потомцима. Занимљива јој је комуникација између блиских људи који се готово не разумеју. Препознаје како у породицама у нашем друштву постоје идеолошка размимоилажења и добро је да се то обрађује у позоришту. Зато се треба бавити Селенићем. Ово је за њу вапај да се суочимо са нашом истином и историјом, да преиспитамо и да направимо корак ка колективном оздрављењу. Додала је да јој је из окружења познат начин понашања и размишљања који има њен лик. **Никола Ракочевић** се надовезао рекавши да му је Нанка омиљени лик јер показује како је некада било корисно оно што је она радила и како је мислила, али да то у једном моменту губи смисао и постаје бескорисно, а она и даље репродукује своју идеологију и ставове. **Молина Удовички Фотез** закључила је да је можда и највећа пошаст коју патријархат чини гушење емоција.

Миљан Војновић из публике придружио се похвалама и честиткама ауторима представе и глумцима. Истакао је значај теме трансгенерацијских траума за данашњи тренутак.

Дивна Стојанов

СТУДЕНТ КРИТИЧАР ОЧЕВИ И ОЦИ

I WAS IN THIS PREMATURELY AIR-CONDITIONED SUPERMARKET

Такмичарска селекција овогодишњег Стеријиног позорја била је необично растеређена од класике. Нисмо имали прилике да гледамо ниједног Нушића, Андрића или Поповића. Једини представник школске лектире је представља *Очеви и оци*, веома занимљива и неубичајна драматизација истоименог романа Слободана Селенића.

Средишњи заплет овог романа, који се бави судбином једне грађанске породице у периоду пре и током Другог светског рата, можда је деловао оригинално и интригантано 1988. када је роман објављен, али је до сада већ и превише израбљен на филму и на телевизији (*Понос Рајкајевих*, *Мирис кише на Балкану*, *Време зла...*). Срећом, редитељ Вељко Мићуновић и драматуршкиња Ката Ђармати задржавају само основне црте Селенићевог заплета. Њих очигледно далеко више интригира језик Селенићевих ликова препун цитата из епских песама, политичких флоскула, пословица и баналних запажања којима се ликови користе да поуче једни друге, да подсети једни друге, да повреду једни друге...

Мићуновић и композиторка Невена Глушица у представи користе методе композитора америчког минимализма. Они намећу редован, репетитиван, равномеран ритам говорења који глумци често подражавају лупањем ногу, ритмичним уздисањем, чак и разбијањем лубенице. У том инсистирајућем ритму они цитирају Блејка („I have no name, I am but two days old“), певају успаванке („Спавај чедо, родила те мајка“), декламују народне песме („Поранио Краљевићу Марко“) и политичке флоскуле („На власти радикална странка, у души православна црква“). Они те реченице извучене из контекста понављају изнова и изнова док потпуно не изгубе смисао и претворе се у мелодију па у буку која злослутно одзвања у сали као заглушујући ехо традиције, национализма, свађе и политике која прети да потпуно удави породицу Медаковић.

Овај оперски поступак провлачи се кроз целу представу која почиње импресивном увертиром која неодољиво подсећа на сцене суђења из опере *Ајнштајн на њажи* Филипа Гласа. Представа такође садржи моменте комплексног вишегласја и један фантастичан трио у коме деда, отац и унук у исто време декламују различите политичке паролу стварајући невероватну буку која савршено илустратује њихов наизглед нерешив сукоб. Представа је пуна сличних музичких решења. Дobar пример је сцена у којој се син Стеван Медаковић први пут упознаје са својом будућом супругом, енглескињом Елизабетом. Када Елизабета успе да правилно изговори његово име она одсвира високу ноту на струнама виолине, али када не успе да изговори његово презиме, она на виолини производи неартикулисано шкрипање *sul ponticello*.

И сценографија Зоране Петров избегава реалистични бу-квализам. Већина глумаца је на сцени све време. Они, као на часу историје, седе за клупама постављеним тако да подсећају на факултетски амфитеатар. Тако су деда, отац, мајка, син, њихова служавка и синовлева девојка свеprisутни. Они дишу једни другима за вратом, оптерећују једни друге својим мишљењима, веровањима, флоскулама, коментаришу поступке и немају тренутак приватности.

И поред овако модернистичке поставке, представа *Очеви и оци* ни у једном тренутку није збуњујућа или тешка за праћење. Њена радња се одиграва на разним локацијама, од Лондона до Београда, али иако ми ниједан од тих простора на сцени не видимо, никада нисам био у недоумици где се која сцена одиграва. То говори о прецизној, одлично промишљеној режији Вељка Мићуновића и још више о дисциплинованом ансамблу представе који сложено и у ритму функционише као оперски хор. Наравно, свако од њих има прилику да „отпева своју арију“. Иако је ансамбл униформно одличан посебно се истиче Сена Ђоровић која једну, на први поглед, антипатичну, непријатну шовинисткињу игра са толико духа и хумора, да је свако њено „солирање“ студија о томе како успешно одбранили негативан лик.

Једине замерке које се представи могу упутити потичу директно из Селенићевог романа. Поприлично је поједностављена његова прича о наивној, префињеној београдској господи коју терорису неотесани комунисти који се у Србији (наизглед) појављују ниоткуда. О пореклу имовине Медаковића, непостојању вертикалне мо-

билности у друштву и општем ужасу и беди међуратног периода се не говори. Али добро, Селенић није Крлежа, а Медаковићи свакако нису Глембајеви. Селенић такође инсистира на стереотипима и општим местима. Код њега су сви Енглези хладни и уздржани, сви Срби бунтовни и живахни, сви сељаци простодушни и мудри, а све слушкиње срећне што служе.

Драматизација Кате Ђармати свесно не дописује нити критикује Селенићев роман, што је разумљиво, имајући у виду да је представа постављена на јубилеј – 90 година од пишевог рођења. Ђарматијева веома успешно сабија овај широки, историјски и политички роман у узбудљиву и динамичну представу која траје свега сат и по. Ипак, текст се могао још више сабити избацивањем два лика чија појављивања не играју никакву важну улогу у заплету. Један је лик Рахеле чија је једина улога да одржи монолог о Аушвицу састављен од опште познатих чињеница. Тај монолог притом не остави никакав утисак на остале ликове, који на њега уопште не реагују. Још један сувишан лик је Видосав Прокић који у последњој сцени доноси једну тужну вест породици. Његово појављивање би сигурно било ефектно да нам ту исту тужну вест није саопштио други лик свега неколико секунди раније.

И поред ових замерки, представа *Очеви и оци* је једна узбудљива, бескрајно креативна и провокативна драматизација литерарног класика, која на најбољи начин подсећа на одлично сценско тумачење *Галеба* редитеља Џејмија Лојда. Попут Лојда, Вељко Мићуновић „ослобађа“ представу класичне инсценације радње и тиме нашу пажњу усмерава на текст, начин на који се ликови обраћају једни другима, важност речи које изговарају и флоскула за које чврсто везују своје судбине.

Матеја Ђедовић
апсолвент мултимедијалне режије

Кроки сликара Уљеше Цолића из представе „Очеви и оци“

СУТРА НА ПОЗОРЈУ
ПОНЕДЕЉАК, 3. ЈУН

20.00 часова / СНП, Сцена „Пера Добриновић“

Проглашење и уручење Стеријиних награда

Програм у част награђених

БОЈЕ НОЋИ

Вече филмске музике

МИНА ЛАЗАРЕВИЋ и гости:

ЉИЉАНА СТЈЕПАНОВИЋ

НИКОЛА БУЛАТОВИЋ

НАТАША РАДОВАНОВИЋ

ЖАРКО СТЕПАНОВ

**ЗВАНИЧНО ПИВО
69. СТЕРИЈИНОГ ПОЗОРЈА**

1664 BLANC

**ЗА ДИГИТАЛНИ ПРИСТУП
БИЛТЕНУ КОРИСТИТЕ**

